ฐานทัพอเมริกันกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมา
American Military Base with the Economic Growth of Nakhon Ratchasima

ณัฏฐิรา กาญจนศิลป์

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Email: natthira@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

นครราชสีมามีความสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางการปกครองของแอ่งโคราชมาอย่างยาวนาน เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศเป็นเหมือนประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในอดีตนครราชสีมาเป็นศูนย์กลางในการควบคุมกำลังคน เก็บรวบรวมส่วยและสินค้าโดยเฉพาะของป่าในอีสาน ซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เศรษฐกิจของนครราชสีมาเริ่มเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการค้ามากขึ้นภายหลังสนธิสัญญาบาวริ่ง พ.ศ. 2398 จนถึงการเข้ามาตั้งฐานทัพอเมริกันในยุคสงครามอินโดจีน เกิดโครงการก่อสร้างทางทหาร เช่น โครงการก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 2 ทางหลวงหมายเลข 304 และทางหลวงหมายเลข 331 โครงการก่อสร้างฐานทัพบก และฐานทัพอากาศ ส่งผลให้นครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการคมนาคมเชื่อมกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การเข้ามาของฐานทัพอเมริกันทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเติบโตขึ้นอย่างมาก เกิดธุรกิจสาขาต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของทหารอเมริกัน และการเติบโตของทุนท้องถิ่นภายหลังการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาแก่รัฐบาล

คำสำคัญ: ฐานทัพอเมริกัน, นครราชสีมา

Abstract

Nakhon Ratchasima Province has a very important political and economic role in Thailand. It has been the center of governance of the Korat basin for a long period of time because of its strategic location as the gateway to the Northeast of Thailand. In the past, Nakhon Ratchasima was the center of manpower control and tribute and goods collections, especially the forest products in Isaan area, which were the major export items until the early Rattanakosin period. The economy of Nakhon Ratchasima began to shift from self-reliance to commercialization after the 1851 Bowring Treaty until the establishment of an American base in the Indochina War that brought in the major military construction projects, such as the construction of transportation routes, including the Highway No. 2, No. 304, and No. 331, as well as the army and air bases. As a result, Nakhon Ratchasima has become a transportation hub linking Bangkok to the Northeast. The arrival of American troops made the economy of Nakhon Ratchasima thrive as it created a variety of businesses to meet the needs of the American Military.

Keywords: American Military Base, Nakhon Ratchasima

1. บทนำ

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีขนาดของพื้นที่ และมีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งของภาค และเป็นอันดับสองของประเทศ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 20,493.96 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 12.12 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด ลักษณะภูมิประเทศของนครราชสีมาเป็นทั้งภูเขา ที่ราบสูง และที่ราบลุ่มมีทิวเขาล้อมรอบ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ เกลือหิน โปรแตส ทองแดง ยิปซั่ม ลิกไนต์ เป็นต้น[1]

ในอดีตนครราชสีมามีความสำคัญทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจมายาวนาน อันเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยกับการตั้งถิ่นฐานของคน โดยปรากฏว่ามีชุมชนมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีแม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ให้คนได้อาศัยทำการเพาะปลูก ส่งผลให้นครราชสีมาเป็นศูนย์กลางการปกครองของแอ่งโคราชในการควบคุมกำลังคนและควบคุมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในการเก็บรวบรวมส่วยและสินค้าโดยเฉพาะของป่าในอีสาน ซึ่งเป็นสินค้าออกที่สำคัญส่งให้กับเมืองหลวงจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเดินทางจากนครราชสีมาไปยังเมืองหลวงมีอุปสรรคสำคัญ คือต้องใช้เวลาในการเดินทางหลายวันและยากลำบาก ต้องเดินเท้าเลียบขึ้นไปตามไหล่เขา การเดินทางจากกรุงเทพเมื่อไปถึงตำบลแก่งคอย ต้องค้างในดงพระยาไฟสองคืนจึงจะพ้นดง[2] หากเป็นกองคาราวานสินค้าบรรทุกเกวียนจากนครราชสีมาผ่านเทือกเขาดงพระยาไฟไปยังเมืองสระบุรีจะใช้เวลาเดินทางตั้งแต่ 10-13 วัน[3]

การเดินทางไปนครราชสีมาสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก โดยมีเส้นทางคมนาคมและการขนส่ง 3 เส้นทาง คือ ทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่าน 2 สาย ได้แก่ เส้นทางกรุงเทพมหานคร-จังหวัดอุบลราชธานี และเส้นทางกรุงเทพมหานคร-จังหวัดหนองคาย ทางรถยนต์มีเส้นทางสายหลัก คือ ทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) และสายรอง คือ ทางหลวงหมายเลข 304 (ปากเกร็ด-สะพานต่างระดับนครราชสีมา) และทางอากาศ โดยในตอนแรกใช้ทางวิ่งและลานจอดเครื่องบินของกองทัพอากาศ (กองบิน 1) ต่อมา พ.ศ. 2537 กรมการบินพาณิชย์ได้สร้างท่าอากาศยานแห่งใหม่บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติหนองเต็ง-จักราช-ตำบลสีสุก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ การคมนาคมที่สะดวกเกิดขึ้นจากยุทธศาสตร์เพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น การตัดถนนเพื่อเชื่อมกรุงเทพฯ กับเมืองต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเชื่อมฐานทัพอเมริกันที่ตั้งอยู่ในนครราชสีมา อุบลราชธานี และขอนแก่น โดยได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากสหรัฐอเมริกา การสร้างถนนที่ทันสมัยและได้มาตรฐานถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนทัพและขนอาวุธยุทธภัณฑ์เข้าสู่พื้นที่เสี่ยงต่อภัยคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์

ความสำคัญด้านยุทธศาสตร์ของนครราชสีมาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในยุคสงครามเย็น ในบทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ต้องการศึกษาการตั้งฐานทัพอเมริกันในจังหวัดนครราชสีมา ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเติบโตและนำไปสู่การขยายตัวของภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น สาขาเกษตรกรรม สาขาอุตสาหกรรม สาขาการบริการ และสาขาการค้าส่งและค้าปลีก

2. สภาพเศรษฐกิจของนครราชสีมาก่อนการเข้ามาของฐานทัพอเมริกัน

นครราชสีมาช่วงก่อน พ.ศ. 2500 มีภูมิประเทศเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ในสมัยอยุธยาผลิตผลจากป่าจึงเป็นสินค้าสำคัญที่ส่งให้กับราชสำนักอยุธยาในรูปของส่วยและสินค้าโดยตรง คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรมได้บรรยายถึงสภาพการค้าขายที่บริเวณบ้านศาลาเกวียนที่กองเกวียนจากนครราชสีมาตั้งขบวนขายสินค้าไว้ว่า “.. กองเกวียนจากนครราชสีมาและเขมรบรรทุกสินค้า คือ น้ำรัก ขี้ผึ้งปีกนก ผ้า หนังเนื้อ เอ็นเนื้อ เนื้อแผ่น ครั่ง ไหม กำยาน ดีบุก หน่องาของป่าต่างๆ..”[4] สินค้าบางรายการไม่ใช่สินค้าจากนครราชสีมาโดยตรง เช่น ดีบุกพบที่บริเวณตอนเหนือจังหวัดสกลนคร และลาว แสดงให้เห็นว่านครราชสีมาเป็นศูนย์กลางรวบรวมสินค้าที่สำคัญส่งให้กับอยุธยา

การทำสนธิสัญญาบาวริ่ง พ.ศ. 2398 ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย เนื่องจากสาระสำคัญของสนธิสัญญาบาวริ่งต้องการยกเลิกระบบผูกขาดการค้าโดยราชสำนัก ปรับภาษีการเดินเรือจีนและอังกฤษให้เท่ากัน ยอมให้อังกฤษมีสิทธิสภาพนอกอาณาเขตเหนือ

พลเมืองอังกฤษ และยอมให้อังกฤษนำเข้าฝิ่นมาขายในสยามผ่านการผูกขาดของรัฐบาลสยาม[5] หลังสนธิสัญญาบาวริ่ง สยามทำสนธิสัญญาทางการค้ากับชาติตะวันตกอื่น ๆ อีก มีผลให้เศรษฐกิจภายในขยายตัวและผูกติดกับระบบเศรษฐกิจของโลกมากขึ้น สยามกลายเป็นประเทศที่ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับการผลิตสินค้าออกไม่กี่ประเภท คือ ข้าว ไม้สัก ดีบุก และยางพารา ข้าวกลายเป็นสินค้าออกที่ตลาดมีความต้องการสูง เกษตรกรในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้รับการส่งเสริมให้ปลูกข้าวเพื่อขาย แต่กลับไม่มีผลกระทบต่อการผลิตข้าวของนครราชสีมา การผลิตข้าวของนครราชสีมายังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากมีภูมิประเทศอยู่ในเขตเงาฝน จึงแห้งแล้ง ทำนาได้เพียงปีละหนึ่งครั้งในฤดูฝนเท่านั้น อีกทั้งการคมนาคมที่ไม่สะดวกยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นครราชสีมาจึงยังคงทำหน้าที่รวบรวมส่วยและสินค้าต่างๆ ส่งให้กับกรุงเทพฯ แสดงให้เห็นว่าในช่วงแรก ๆ ของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของสยาม นครราชสีมายังไม่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้น สังฆราชปาลเลกัวซ์ ได้บันทึกถึงนครราชสีมาไว้ว่า “..มีเหมืองแร่ทองแดงหลายแห่ง เมื่อเร็ว ๆ นี้มีโรงหีบอ้อยไปตั้ง 4-5 โรง รัฐนี้มีโภคผล คือ งาช้าง หนังสัตว์ เขาสัตว์ ผลกระวาน ไม้เต็ง อบเชย ฯลฯ ...”[6] จากบันทึกของ เฮอร์เบิร์ท วาริงตัน สมิธ อดีตเจ้ากรมเหมืองแร่ของประเทศสยาม แสดงให้เห็นสภาพเศรษฐกิจของนครราชสีมาในช่วงก่อนมีทางรถไฟยังคงเป็นแบบดั้งเดิม ยังไม่นิยมใช้เงินตรามากนัก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่มีเทือกเขาดงพระยาเย็นกั้น ทำให้ถูกตัดขาดจากโลกภายนอก ยังสามารถพบเห็นการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน หรือขายให้พ่อค้าชาวจีนหรือกองคาราวานสินค้าที่กล้าเสี่ยงภัยเดินทางบุกป่าฝ่าดงเข้าไป[7]

อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจแบบการค้าได้เกิดขึ้นแล้วในเขตเมืองของนครราชสีมา ผ้าทอถือเป็นสินค้าหลักของนครราชสีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้เสด็จไปตรวจมณฑลนครราชสีมา และมณฑลอุดรอีสาน พ.ศ. 2449 ได้ทรงบันทึกถึงอุตสาหกรรมทอผ้าในเมืองนครราชสีมา ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญ ทอด้วยไหมสลับสีอย่างงดงาม นิยมใช้โทนสีเขียว ชมพู หรือสีอื่น ๆ[8]

การขยายอิทธิพลของลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 24 ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านของไทยตกเป็นเมืองขึ้นของทั้งอังกฤษ และฝรั่งเศส นครราชสีมาในฐานะเมืองศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจึงเป็นเมืองยุทธศาสตร์และมีความสำคัญต่อความมั่นคงของราชอาณาจักรด้วย ดังนั้นใน พ.ศ. 2433 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ก่อตั้งกรมรถไฟขึ้น โดยสังกัดกระทรวงโยธาธิการ พร้อมกันนั้นได้เปิดประมูลสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ-นครราชสีมา เป็นสายแรก โดยว่าจ้างมิสเตอร์ จี มูเร แคมป์เบล เป็นผู้สร้างทางรถไฟจากกรุงเทพ ถึงนครราชสีมา แล้วเสร็จใน พ.ศ. 2443 รวมระยะทางทั้งสิ้น 265 กิโลเมตร การคมนาคมด้วยรถไฟจากกรุงเทพฯ – นครราชสีมา เกิดจากปัจจัยทางการเมืองและความมั่นคงเป็นสำคัญ แต่ก็ส่งผลต่อเศรษฐกิจของโคราช เพราะทำให้การเดินทางสะดวกรวดเร็วขึ้น รายการสินค้าที่นครราชสีมาส่งไปขายกรุงเทพฯ มีหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ ข้าวเปลือก สุกร ยาง ส้ม มะขามป้อม สมอ นุ่น มะขามฝัก มะเกลือ ส้ม อ้อย เนื้อโค ไม้เสาเรือน ไม้ไถ ไม้เครื่องเกวียน ไม้แดง ไม้ท่อนศิลา โค ม้า เป็ด ไก่ ปลาย่าง ปลากรอบ เป็นต้น และสินค้าที่ส่งมาจากกรุงเทพฯ ก็เป็นที่นิยมมากโดยเฉพาะน้ำแข็ง พฤติกรรมการบริโภคของคนนครราชสีมาก็เปลี่ยนไป จากเดิมเคยบริโภคสินค้าในภูมิภาค ก็นิยมสินค้าที่มาจากกรุงเทพฯ เช่น “..คนโคราชกินเกลือทะเล แต่คนบ้านนอกยังกินเกลือสินเธาว์ แต่ก่อนใช้ยาเพชบูรณ์แลหนองคาย เดี๋ยวนี้ใช้ยาเกาะกร่าง หมากพลู ปูนแดง ยาจืด มาแต่กรุงเทพฯ แต่ก่อนใช้ปลาร้าพิมาย เดี๋ยวนี้ใช้ปลาร้ากรุงเก่า..” เป็นต้น[9]

เส้นทางรถไฟทำให้การเดินทางจากกรุงเทพฯ ถึงนครราชสีมาสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยใช้เวลาเพียงประมาณ 10 ชั่วโมงเท่านั้น ส่งผลให้จำนวนประชากรในนครราชสีมาเพิ่มขึ้น โดยก่อนที่จะมีเส้นทางรถไฟ จำนวนพลเมืองที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองนครราชสีมา มีเพียง 5,000 คน หลังจากเปิดใช้เส้นทางรถไฟเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2443 จำนวนประชากรในเขตเมืองนครราชสีมาเพิ่มขึ้นเป็น 19,000 ในปี 2486 และค่อยๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็น 23,000 คน ในปี 2490 เป็น 39,000 คนในปี 2495 และเป็น 40,000 คนในปี 2500[10] โดยส่วนหนึ่งเป็นพ่อค้าชาวจีนที่อพยพมาจากที่ต่างๆ ทั้งจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเมืองใกล้สถานีรถไฟ เพราะสะดวกในการทำการค้า จากการ

สำมะโนประชากร พ.ศ. 2447 มีจำนวนชาวจีนในนครราชสีมา 2,431 คน[11] เข้ามาเพื่อเป็นแรงงานก่อสร้างทางรถไฟ และทำการค้า ชาวจีนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการซื้อขาย กระตุ้นให้เกิดการผลิตเพื่อค้าขึ้น เพราะพวกเขาทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อข้าวเปลือก และผลิตผลอื่นๆ ที่ตลาดต้องการ ให้เงินเชื่อและสินค้าล่วงหน้า ให้เงินกู้ เก็บภาษี ขายสินค้าที่สั่งเข้ามา และขนส่งสินค้าทั้งเที่ยวไปและเที่ยวกลับ โดยมักจะเก็บดอกเบี้ยราคาแพง ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนจากการเป็นลูกหนี้พ่อค้าชาวจีน

ชาวจีนมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางในการซื้อขาย กระตุ้นให้เกิดการผลิตเพื่อค้าขึ้น เพราะชาวจีนเหล่านี้มีความขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคแม้ว่าหนทางการค้าทั้งภายในนครราชสีมาและพื้นที่ที่ห่างไกลในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะลำบากทุรกันดารเพียงใดก็ตาม จนกระทั่งมีทางรถไฟมาถึงนครราชสีมาทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ถือเป็นช่องทางให้ชาวจีนจากที่ต่าง ๆ ทั้งจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่น ๆ อพยพเข้ามาทำมาหากินในนครราชสีมามากขึ้น แต่พวกเขาจะอาศัยอยู่บริเวณในตัวเมืองนครราชสีมา[12] เพราะใกล้สถานีรถไฟ สะดวกในการทำการค้า ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าถึงแม้จะมีชาวจีนหลั่งไหลเข้ามาในนครราชสีมา แต่ก็กระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ส่วนในเขตนอกตัวเมืองนครราชสีมาเนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวกและสภาพดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ทำให้มีผู้คนอาศัยอยู่อย่างเบาบาง[13] วิถีการผลิตจึงยังคงเป็นแบบเดิม

สรุปได้ว่าสภาพเศรษฐกิจของนครราชสีมาในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 การเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบยังชีพเป็นเศรษฐกิจแบบการค้าเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ และเกิดขึ้นในเขตเมืองมากกว่าชนบท ผู้คนที่อาศัยอยู่ต่างอำเภอยังคงมีวิถีชีวิตแบบเดิม ทำการผลิตแบบเดิม พึ่งพาสินค้าจากชาวจีนที่เดินทางเข้าไปขายในหมู่บ้านแต่เพียงสินค้าจำเป็นที่ไม่สามารถผลิตได้เองเท่านั้น

3. การเข้ามาของฐานทัพอเมริกันในนครราชสีมา

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาดำเนินนโยบายปิดล้อมเพื่อป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ เมื่อจีนสถาปนาระบบสังคมนิยมภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตงได้สำเร็จใน พ.ศ. 2492 สหรัฐอเมริกาได้ขยายอิทธิพลเข้ามาในทวีปเอเชียเพื่อปิดล้อมการขยายตัวของสาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบกับเหตุการณ์ที่พรรคชาตินิยมเวียดนามของโฮจิมินห์ชนะกองทหารฝรั่งเศสในสงครามเดียนเบียนฟู ในปี 2496 และเหตุการณ์ไม่สงบในลาว ในปี 2497 การเมืองภายในลาวเริ่มแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือฝ่ายประเทศลาว มีเจ้าสุภานุวงศ์ เป็นผู้นำ ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ฝ่ายนิยมความเป็นกลาง มีเจ้าสุวรรณภูมาเป็นผู้นำ ได้รับการสนับสนุนจากฝรั่งเศส และฝ่ายนิยมตะวันตกนำโดยคณะนายทหารและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เช่น เจ้าบุญอุ้ม และนายพลภูมี โนสวัน ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้รัฐบาลไทยหวั่นเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ สหรัฐอเมริกาจึงดำเนินยุทธศาสตร์การป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยให้ความช่วยเหลือกับไทยอย่างเต็มที่ เพราะเชื่อตามทฤษฎีโดมิโน โดยนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในขณะนั้นกล่าวว่าถ้าเวียดนามเป็นคอมมิวนิสต์แล้วประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็จะกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปด้วย[14]

นครราชสีมาซึ่งมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นเมืองยุทธศาสตร์ที่สำคัญของเมืองหลวงในการขยายอำนาจไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่อดีต ถูกใช้เป็นที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางการทหารและเศรษฐกิจแก่ไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสหรัฐอเมริกากับไทยเริ่มต้นเมื่อนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ส่งทหาร 4,000 นายไปช่วยกองกำลังสหประชาชาติในเกาหลีใต้ ส่งผลให้มีการลงนามในสัญญาความตกลงว่าด้วยการให้ความร่วมมือทางด้านวิชาการและเศรษฐกิจ และความตกลงด้านความช่วยเหลือทางทหารในรูปของอาวุธยุทโธปกรณ์และการฝึกแก่กองทัพไทย ภายใต้ความตกลงว่าด้วยความช่วยเหลือทางทหาร มีการก่อตั้งหน่วยปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาในกรุงเทพฯ ชื่อว่าหน่วยที่ปรึกษาทางทหารสหรัฐอเมริกา หรือ หน่วยจัสแมก (Joint U.S. Military Advisory Group) ต่อมาใน พ.ศ. 2498 มีการเริ่มโครงการเพื่อสร้างเครื่องสนับสนุนให้ความสะดวกทางการทหารภายใต้การบริหารขององค์การทางทหารของสหรัฐอเมริกา มีชื่อเรียกว่า สำนักงานดูแลการก่อสร้าง หรือ โอไอซีซี

(Office in Change of Construction) ภายใต้การควบคุมของวิศวกรของกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา[15] นครราชสีมาเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกาใช้เป็นฐานทัพหนึ่งในเจ็ดฐานทัพใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติการในสงครามเวียดนาม อันได้แก่ ฐานทัพอู่ตะเภา ตาคลี น้ำพอง อุดรธานี นครพนม อุบลราชธานี และนครราชสีมา[16] ฐานทัพนครราชสีมาอยู่ห่างจากฮานอยเพียง 470 ไมล์ เป็นฐานทัพของเครื่องบินขับไล่ไอพ่น เอฟ-105 และเป็นกองบัญชาการสังกัดกองทัพอากาศอเมริกันประจำแปซิฟิค รวมทั้งเป็นกองบัญชาการสนับสนุนกองทัพบกอเมริกันอยู่ที่ค่ายมิตรภาพ (Camp Friendship) ซึ่งเป็นคลังอาวุธเก็บรถถัง ปืนใหญ่ รถบรรทุก และขีปนาวุธชนิดต่าง ๆ[17]

ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการขนส่งภาคพื้นดินระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2498 เพื่อติดตั้งข่ายการสื่อสารทางทหาร และการก่อสร้างเครื่องอำนวยความสะดวกที่เน้นทางด้านการปฏิบัติการแบบฉุกเฉินที่ฐานทัพเรือสัตหีบทางชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย[17] นอกจากนั้นหน่วยผึ้งทะเลของกองทัพเรือสหรัฐฯ ยังทำงานร่วมกับทหารช่างของไทยเพื่อสร้างถนนเชื่อมสัตหีบกับนครราชสีมาโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ เช่นเดียวกับโครงการของเอไอดี (Agency for International Development) ที่จะสร้างทางหลวงเชื่อมกรุงเทพฯ กับหนองคาย และโครงการสำคัญที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา คือ โครงการก่อสร้างถนนมิตรภาพ ซึ่งเป็นเส้นทางสายหลักไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแยกจากถนนพหลโยธินที่จังหวัดสระบุรีมาถึงนครราชสีมา เริ่มก่อสร้าง พ.ศ. 2497 เปิดใช้ได้ในปี 2501 มีความยาว 148.5 กิโลเมตร แล้วสร้างต่อไปถึงหนองคายใน พ.ศ. 2501 แล้วเสร็จ พ.ศ. 2507 มีความยาว 360 กิโลเมตร นอกจากนั้นยังมีโครงการก่อสร้างถนนสายอ้อมกรุงเทพฯ ติดต่อถึงกันโดยตรงระหว่างฐานทัพอากาศสัตหีบ-อู่ตะเภา กับระบบทางหลวงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา มีความยาว 264 กิโลเมตร และทางหลวงสาย 331 จากสัตหีบถึงฉะเชิงเทรา ความยาว 127 กิโลเมตร เพื่อให้การขนส่งทางทหารระหว่างฐานทัพซึ่งเป็นจุดหลักในการเข้าประเทศและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้ไม่ต้องผ่านเข้ากรุงเทพฯ การลงทุนของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่เป็นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการสนับสนุนทางทหาร มีลักษณะเป็นงานเกี่ยวกับการทหารอย่างแท้จริง กล่าวคือเป็นการสร้างค่ายทหาร เรดาร์ การสื่อสาร และอื่นๆ แต่โครงการก็ยังรวมเอาการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งเข้าไว้ด้วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นการเพิ่มโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศหรืออาจจะเปลี่ยนแปลงสำหรับใช้ประโยชน์ทั่วไปก็ได้ หลังการอสัญกรรมของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในพ.ศ. 2506 จอมพลถนอม กิตติขจรเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อมา ตรงกับสมัยของประนาธิบดี ลินดอน บี จอห์นสัน ซึ่งมีนโยบายแผ่ขยายสงครามในเวียดนามอย่างเต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาในสมัยนี้จึงเป็นเรื่องของความร่วมมือในสงครามอินโดจีนและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ทำให้ทหารอเมริกันเริ่มเข้ามาประจำการในประเทศไทยมากขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2507 มีทั้งทหารบก ทหารอากาศ ทหารเรือ หน่วยนาวิกโยธิน หน่วยลาดตระเวน และหน่วยช่างเทคนิคประจำตามศูนย์วิจัยข่าวกรองสื่อสารต่าง ๆ มีลักษณะหน้าที่คือ กองทัพบก ทำการสร้างระบบโทรคมนาคมของการทหาร โดยมีหน่วยก่อสร้าง หน่วยทหารช่าง ทหารเสบียง สัมภาระยุทธศาสตร์ มีกองบัญชาการในลพบุรี นครราชสีมา อุดรธานี ภูเขียว สกลนคร เป็นต้น กองทัพอากาศ ประกอบด้วยกองหนุน 7 กองบิน กองบินทิ้งระเบิด 7 กองบิน กองบินสังเกตการณ์ 2 กองบิน กองบินยุทธการและหน่วยสื่อสารอื่นๆ ที่ฐานทัพที่ดอนเมือง ตาคลี เชียงใหม่ พิษณุโลก นครราชสีมา อุดรธานี นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี น้ำพอง และอู่ตะเภา กองทัพเรือ เป็นหน่วยกำลังขนส่งทางทะเล หน่วยควบคุมการก่อสร้าง[17]

นครราชสีมาเป็นที่ตั้งฐานทัพสำคัญของสหรัฐอเมริกา ทั้งฐานทัพบกที่ค่ายมิตรภาพ (Camp Friendship ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นค่ายสุรธรรมพิทักษ์) และฐานทัพอากาศที่กองบิน 1 การเข้ามาตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของนครราชสีมาในเวลาต่อมา โดยมีเส้นทางคมนาคมที่สำคัญคือ ถนนมิตรภาพหรือทางหลวงหมายเลข 2 ทางหลวงสาย 304 จากฉะเชิงเทราถึงนครราชสีมา ทางหลวงสาย 331 หรือถนนสายยุทธศาสตร์ เชื่อมต่อทางหลวงสาย 304 ไปถึงสัตหีบ เมื่อเริ่มก่อสร้างมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งของกองทัพอเมริกา เมื่อสิ้นสุด

สงครามอินโดจีน เส้นทางเหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมา ส่งผลให้ในปัจจุบันนครราชสีมามีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภูมิภาค และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ

โครงการก่อสร้างระบบชลประทาน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำ ได้เอื้อประโยชน์ต่อการขยายพื้นที่ทางการเกษตรในนครราชสีมา โดยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกัน ได้แก่ โครงการศึกษาและพัฒนาการก่อสร้างเขื่อนลำแชะ (สร้าง พ.ศ. 2533-2541) และเขื่อนมูลบน (สร้าง พ.ศ. 2523-2538) เกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ AID ของสหรัฐอเมริกาเข้ามาศึกษาและพัฒนาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเบื้องต้นของลุ่มน้ำชี เขื่อนลำแชะ ตั้งอยู่บนฝั่งขวาของลำมูลบนในเขตอำเภอครบุรี และอำเภอโชคชัย ปิดกั้นลำแชะที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี เพื่อส่งน้ำช่วยพื้นที่การเกษตร 80,600 ไร่ ในฤดูฝน และ 70,700 ไร่ ในฤดูแล้ง และเขื่อนมูลบน ตั้งอยู่บนฝั่งซ้ายของลำมูลบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอโชคชัย และอำเภอปักธงชัยบางส่วน ปิดกั้นลำมูลบนตอนบน ที่ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี สำหรับส่งน้ำช่วยพื้นที่การเกษตร 41,400 ไร่ ในฤดูฝน และ 34,300 ไร่ในฤดูแล้ง[18]

4. ผลกระทบทางเศรษฐกิจภายหลังการเข้ามาตั้งฐานทัพอเมริกันในนครราชสีมา

ผลของการเป็นเมืองยุทธศาสตร์ในสงครามอินโดจีน เกิดโครงการก่อสร้างทางทหารหลายโครงการ ทั้งการก่อสร้างระบบคมนาคมเชื่อมกรุงเทพฯ กับฐานทัพต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การก่อสร้างฐานทัพบก และฐานทัพอากาศ และโครงการก่อสร้างระบบชลประทานเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ

นครราชสีมาจึงเป็นทั้งที่ตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและแหล่งพักผ่อนของทหารฝ่ายโลกเสรีที่ผลัดเปลี่ยนกันเดินทางมาพักผ่อน ส่งผลให้เกิดการเติบโตในด้านธุรกิจบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของเหล่าทหารอเมริกันที่มาประจำการที่นครราชสีมา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง โดยเป็นการจ้างงานที่เกี่ยวเนื่องกับฐานทัพอเมริกาในนครราชสีมาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยประมาณการจ้างงานทางตรง 10,000 คน และการจ้างงานทางอ้อม 12,500 คน[19] ส่งผลให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาในระยะนั้นเฟื่องฟูขึ้นเป็นอันมาก มีการค้าขายติดต่อกับหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกา เช่น การส่งเสบียงอาหาร การจัดหาสินค้าทั้งที่จำเป็นและฟุ่มเฟือยในทุกพื้นที่ที่มีหน่วยทหารของสหรัฐฯ ตั้งอยู่ ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินของทหารอเมริกัน ส่วนใหญ่ใช้เป็นเงินดอลล่าร์ ทำให้มีผู้ที่ต้องการค้าขายและทำงานกับทหารอเมริกันเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงที่เศรษฐกิจดี แรงงานไม่มีความรู้ก็ได้ทำงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง เช่น ทำงานเป็นคนงานตัดหญ้า ตัดต้นไม้ หรือคนงานระดับใช้แรงงานภายในค่ายทหาร เป็นต้น พงษ์เทพ กระโดนชำนาญ นักร้องเพลงเพื่อชีวิตชื่อดังชาวโคราช ก็เคยเข้าไปร้องเพลงในสโมสรของทหารอเมริกันเช่นกัน ธุรกิจโรงน้ำแข็งในนครราชสีมา ก็ได้ผลตอบแทนอย่างมากจากการที่ทหารอเมริกันมาติดต่อขอเช่าโรงน้ำแข็งโดยบรรทุกน้ำมาทำน้ำแข็งเอง และให้ค่าตอบแทนสูงกว่าเดิมถึงสองเท่า โดยนำไปผสมน้ำอาบเพื่อคลายร้อน ธุรกิจโรงแรมก็เติบโตขึ้นเป็นจำนวนมาก เช่น โรงแรมดำรงรักษ์ ซึ่งเป็นโรงแรมขนาด 60-70 ห้อง มีบริการโทรทัศน์ น้ำร้อน น้ำเย็น และเป็นโรงแรมที่มีลิฟท์แห่งแรกของนครราชสีมา นับเป็นโรงแรมที่ทันสมัยที่สุดในขณะนั้น ซึ่งเป็นที่นิยมของเหล่าทหารอเมริกัน รวมถึงโรงแรมศรีพัฒนาของ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา (แม่ทัพภาคที่ 2 พ.ศ. 2503-2506) ก็เฟื่องฟูจากการเข้ามาของทหารอเมริกันเช่นเดียวกัน[20]

การเข้ามาของทหารอเมริกัน ทำให้เศรษฐกิจของนครราชสีมาเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาทองของการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจบริการ แต่ผลกระทบจากการเจริญเติบโตนั้นได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เพราะธุรกิจโรงแรมที่เกิดขึ้นนั้นสัมพันธ์กับธุรกิจค้าบริการทางเพศที่เฟื่องฟูขึ้นมาพร้อมกันนั้นเอง ดึงดูดหญิงสาวจากต่างอำเภอและจังหวัดใกล้เคียงที่ด้อยการศึกษาอพยพเข้ามาอยู่ในเมืองเพื่อเข้ามาหางานทำ เกิดสถานบริการต่างๆ เช่น บาร์ ไนต์คลับ อาบอบนวด โรงน้ำชา และซ่องโสเภณีจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการค้าประเวณี ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และปัญหาเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากทหารอเมริกัน เป็นต้น แต่ค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นดูเหมือนจะไม่มีหน่วยงานใดให้ความสนใจ นอกจากตัวเลขทางเศรษฐกิจที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว

เศรษฐกิจการเกษตรของนครราชสีมาก็เติบโตขึ้นเช่นกัน โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ การเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 การกำหนดนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติได้รับความช่วยเหลือด้านวิชาการจากสหรัฐอเมริกาอีกเช่นกัน ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับความสนใจมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีภูมิประเทศติดกับลาว กัมพูชา และเวียดนาม จึงปรากฏนโยบายการพัฒนาชนบท โดยกล่าวถึงการพัฒนานครราชสีมาอย่างเฉพาะเจาะจง มีการวางแผนให้มีการสร้างทางรถไฟสายแก่งคอย-บัวใหญ่ ความยาว 272 กิโลเมตร ส่งเสริมการปลูกพืชสำคัญ คือ ข้าว ปอแก้ว ข้าวโพด และมันสำปะหลัง เพื่อการส่งออก สร้างเขื่อนลำพระเพลิง (สร้าง พ.ศ. 2506-2510) ในเขตอำเภอปักธงชัย และเขื่อนลำตะคอง (สร้าง พ.ศ. 2507-2512) ในเขตอำเภอสีคิ้ว ช่วยให้เกษตรกรที่อาศัยอยู่ใกล้เขื่อนสามารถปลูกข้าวได้ปีละ 2 ครั้ง เกษตรกรผลิตข้าวเพิ่มขึ้น และมีรายได้มากขึ้นจากการขายข้าว เมื่อเริ่มแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เนื้อที่ปลูกข้าวในนครราชสีมา พ.ศ. 2504 มี 1,176,146 ไร่ ได้ผลผลิต 163,511 ตัน ใน พ.ศ. 2509 มีเนื้อที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นเป็น 1,885,457 ไร่ ได้ผลผลิต 407,831 ตัน[21] เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เนื้อที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้นถึง 60 เปอร์เซ็นต์ และผลผลิตเพิ่มขึ้นถึง 149 เปอร์เซ็นต์ นอกจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรในพื้นที่นครราชสีมา ได้แก่

โรงงานทอกระสอบ โดยนำปอแก้วซึ่งเป็นพืชไร่ที่รัฐบาลส่งเสริมให้ปลูก มาเป็นวัตถุดิบให้กับโรงงานทอกระสอบ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมของรัฐบาล มีขึ้นเป็นแห่งแรกที่ตำบลจอหอ อำเภอเมือง การขยายพื้นที่ปลูกปอแก้วมีความสัมพันธ์กับการปลูกข้าว ปอที่ผ่านกรรมวิธีแล้วจะถูกส่งเข้าโรงงานทอกระสอบเพื่อใช้บรรจุข้าว ปลายทศวรรษ 2500 ตลาดปอตกต่ำเพราะต้องแข่งขันกับกระสอบใยสังเคราะห์ และระบบการขนส่งข้าวที่ไม่ต้องใช้กระสอบ พื้นที่ปลูกปอจึงเปลี่ยนมาปลูกมันสำปะหลังแทน

โรงงานแปรรูปข้าวโพด เพื่อผลิตอาหารสัตว์ และทำผลผลิตอื่นๆ เช่น แป้ง น้ำตาล แอลกอฮอล์ เป็นต้น ข้าวโพดเป็นพืชเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่น

โรงงานแปรรูปมันสำปะหลัง เนื่องจากรัฐบาลนำมันสำปะหลัง มาปลูกครั้งแรกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่อำเภอพิมาย ใน พ.ศ. 2504[22] เพราะเป็นพืชที่ทนต่อสภาพความแห้งแล้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้นครราชสีมา มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุดในประเทศ เกิดกลุ่มนักธุรกิจในท้องถิ่นที่หันมาลงทุนในอุตสาหกรรมแปรรูปมันสำปะหลัง เช่น บริษัทสงวน-วงษ์อุตสาหกรรม จำกัด โดยนายทศพล ตันติวงษ์ ประธานกรรมการบริษัทสงวนวงษ์อุตสาหกรรมจำกัด ผันตัวเองจากการเป็นตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ มาทำโรงงานแป้งมันสำปะหลัง ใน พ.ศ. 2517 เพราะเห็นว่านครราชสีมาเป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลัง และต้นทุนต่ำ ปัจจุบันโรงงานของสงวนวงษ์ ถือว่าเป็นโรงงานที่ใช้เครื่องจักรในกระบวนการผลิตแป้งมันที่ทันสมัยที่สุดในประเทศ ถือได้ว่าเป็นโรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลังที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีตลาดที่สำคัญอยู่ในสหภาพยุโรป [25]

5. บทสรุป

นครราชสีมาเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจมาตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ จึงสามารถส่งผลิตผลจากป่าเป็นส่วยและสินค้าสำคัญให้กับราชสำนักอยุธยา เช่น เนื้อแผ่น งาช้าง ครั่ง กำยาน ผ้าไหม รวมถึงทรัพยากรประเภทแร่ธาตุ โดยเฉพาะเกลือซึ่งเป็นสินค้าจำเป็นเพื่อนำไปใช้ในการถนอมอาหาร อีกทั้งการมีภูมิศาสตร์เหมาะสม มีที่ตั้งที่เป็นเสมือนประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้นครราชสีมาเป็นเมืองสำคัญทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นทั้งเมืองหน้าด่านและเป็นชุมทางสำหรับเดินทางต่อไปยังเมืองอื่น ๆ ประชากรส่วนใหญ่ของนครราชสีมาประกอบอาชีพเกษตรกรรม การสร้างทางรถไฟมาถึงนครราชสีมาใน พ.ศ. 2443 ได้นำสินค้าหลากหลายประเภท พร้อมกับชาวจีนจากกรุงเทพฯ และจังหวัดอื่นๆ เข้ามาทำการค้าในนครราชสีมา กล่าวได้ว่าสภาพเศรษฐกิจของนครราชสีมาในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 เปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบยังชีพเป็นเศรษฐกิจแบบเพื่อการค้าอย่างช้า ๆ และเกิดขึ้นในเขตเมืองมากกว่าชนบท ผู้คนที่อาศัยอยู่ต่างอำเภอยังคงมีวิถีชีวิตแบบเดิม ทำการผลิตแบบเดิม พึ่งพาสินค้าจากชาวจีนที่เดินทางเข้าไปขายในหมู่บ้านแต่เพียงสินค้าจำเป็นที่ไม่สามารถผลิตได้เองเท่านั้น

การเป็นเมืองยุทธศาสตร์ในยุคสงครามอินโดจีน ทำให้นครราชสีมาเป็นที่ตั้งของฐานทัพบกและฐานทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา เกิดโครงการก่อสร้างทางการทหารมากมาย ได้แก่ การสร้างเส้นทางคมนาคม

โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างถนนมิตรภาพ และโครงการก่อสร้างทางหลวงสาย 304 จากนครราชสีมาถึงฉะเชิงเทรา และทางหลวงสาย 331 จากฉะเชิงเทราถึงสัตหีบ เป็นเส้นทางอ้อมกรุงเทพฯ เชื่อมฐานทัพที่นครราชสีมากับฐานทัพอากาศสัตหีบถึงอู่ตะเภา ระบบโทรคมนาคม ไฟฟ้าและน้ำประปา เป็นต้น เมื่อสิ้นสุดสงครามอินโดจีน เส้นทางเหล่านี้ได้กลายเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญของนครราชสีมาส่งผลให้นครราชสีมากลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมระหว่างภูมิภาคและการกระจายพืชผลทางการเกษตร และมีสาธารณูปโภคพร้อมรองรับการผลิตในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ

6. เอกสารอ้างอิง

[1] สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, “รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2556,”สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2561, สืบค้นจาก http://nkrat.nso.go.th/images/attachments/article/285/Report-province2556.pdf (เว็บไซต์)

[2] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “เที่ยวตามทางรถไฟ,” สุทธิสารการพิมพ์, 2509. หน้า 100. (หนังสือ)

[3] เฮอร์เบิร์ท, วาริงตัน สมิธ, แปลโดย เสาวลักษณ์ กีชานนท์, ห้าปีในสยามเล่ม 1, กรมศิลปากร, 2544. หน้า 253.

[4] คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, คำให้การขุนหลวงวัดประดู่ทรงธรรม เอกสารจากหอหลวง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2534. หน้า 4-5.

[5] เบเคอร์, คริส, “ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย,” มติชน, 2557. หน้า 86. (หนังสือ)

[6] ปาลเลกัวซ์, ฌัง-ปัปติสต์, แปลโดย สันต์ ท โกมลบุตร, เล่าเรื่องกรุงสยาม, ก้าวหน้า, 2520. หน้า 28-29.

[7] เฮอร์เบิร์ท, วาริงตัน สมิธ, แปลโดย เสาวลักษณ์ กีชานนท์, ห้าปีในสยามเล่ม 1, กรมศิลปากร, 2544. หน้า 252.

[8] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เสด็จไปตรวจมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอีสาน ร.ศ. 125 พ.ศ. 2449, มูลนิธิสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพและหม่อมเจ้าจจิตรถนอมดิศกุลพระธิดา, 2538, หน้า 4.

[9] เฮอร์เบิร์ท, วาริงตัน สมิธ, แปลโดย เสาวลักษณ์ กีชานนท์, ห้าปีในสยามเล่ม 1, กรมศิลปากร, 2544. หน้า 252.

[10] สำนักผังเมือง, ผังเมืองนครราชสีมา, สำนักผังเมือง, 2536. หน้า 50.

[11] วิลเลียม จี สกินเนอร์, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์และคนอื่นๆ, สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์, มูลนิธิตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2525. หน้า 73.

[12] คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ภูมิปัญญาจังหวัดนครราชสีมา, คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2542. หน้า 14.

[13] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, เรื่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ภาคที่ 4 ว่าด้วยเที่ยวมณฑลนครราชสีมา มณฑลอุดร และมณฑลร้อยเอ็ด, 2512. หน้า 3. (หนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ รองอำมาตย์เอก หลวงพิทักษ์พนมเขตร์)

[14] ราชบัณฑิตยสถาน, สารานุกรมประวัติศาสตร์สากล : สหรัฐอเมริกา เล่ม 2 อักษร C-D, ราชบัณฑิตยสถาน, 2543. หน้า 267.

[15] โรเบิร์ต เจ. มัสแคต, เมธี ครองแก้ว และพรายพล คุ้มทรัพย์ บรรณาธิการแปล, สหรัฐอเมริกากับการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในประเทศไทย, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536. หน้า 21.

[16] แถมสุข นุ่มนนท์, ไทย-อเมริกา: พันธะสงครามเวียดนาม, รวมบทความประวัติศาสตร์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1, 2522, หน้า 97-132.

[17] พวงทอง ภวัครพันธุ์, สงครามเวียดนาม สงครามกับความจริงของรัฐไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 คบไฟ, 2556. หน้า 19.

[18] กรมชลประทาน, (24 พฤษภาคม 2561) ฐานข้อมูลเขื่อนขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน, สืบค้นจาก http://water.rid.go.th/ damsafety/ document/ 2559/Database_ largedams.pdf

[19] ทิพวรรณ หอมกระหลบ, “ไทยกับความช่วยเหลือของต่างประเทศ: การศึกษาเฉพาะกรณี ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2493-2519,” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก

ประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2534. หน้า 157.

[20] หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา, ย้อนรอย 100 ปีโคราชวาณิช, ฟิวเจอร์ เพรส แอนด์ มีเดีย, 2543. หน้า 277.

[21] สำนักงานสถิติแห่งลาติ, สมุดรายงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2514. หน้า 15.

[22] พอพันธ์ อุยยานนท์, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ 5 ภูมิภาคของไทย, ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558. หน้า 309.

[23] นิตยสารผู้จัดการ, (20 พฤษภาคม 2561) เผยชีวิตคุณทศพล ตันติวงษ์ กว่าจะเป็นราชาแป้งมันแห่งที่ราบสูง,2543, สืบค้นจากhttp://www.koratstartup.com/interview-kingofcassava/.